

Louis Quatorze

Nos monarha ali Polhograjska Grmada po francosko

✍ Dušan Škodič

Tako so Francozi za časa Ilirskih provinc poimenovali Polhograjsko Grmado. Ime ne pomeni nič drugega kot njihovega kralja Ludvika XIV., tudi Sončni kralj imenovanega. Polhograjska Grmada je 898 metrov visoka vzpetina nad Ljubljano, ki jih je spominjala na profil (verjetno predvsem na nos) njihovega monarha. Četudi so si ime izmislili francoski vojaki, menda nihče ni bil kaznovan zaradi razžalitve oblasti, kljub temu da je bil Ludvik znan kot neomajen absolutist, ki je izrekel stavek: »L' Etat c' est moi!« (Država, to sem jaz!). Morda tudi zato, ker tedaj že celo stoletje ni več tlačil zemlje. Prav zares je moral imeti profil, na katerem bi današnji lepotni kirurgi služili premoženje, če so ga ljudje po tolikšnem času še vedno imeli v spominu. Proslavljena izanska gasilska »bramba« bi rekla, da je imel namesto nosu »gasilsko sekirico«.

Grmada je očitno že od nekdanj vlekla. A že davno pred Francozi se je začelo s Turki. Kres, ki so ga ljudje zažgali na njej, ji je tako kot mnogim slovenskim vzpetinam dal lastno ime, muslimanskim roparjem pa je dal vedeti, da presenečenja ne bo. Oziroma da bo, ker so bili

napadalci včasih ob povratku tudi sami tepeni, dokončno pa je turška kriva sablja omahnila šele po porazu pri Sisku, po celih dveh stoletjih terorja.

Čigav profil je lepši?

Ugledali so jo tudi piparji

Piparji so prišli na vrsto šele mnogo kasneje. Ta skupina narodnjakov je kot protutež podružnici nemškega Alpenvereina leta 1893 ustanovila Slovensko planinsko društvo. Za svoj razpoznavni znak so si izbrali pipe, s katerimi so navdušeno smodili po gorah, a nečesa jim ne moremo oporekati: zaslužni so za ustanovitev omenjenega SPD, iz katerega se je pozneje (čez 55 let) izvalila sedanja Planinska zveza Slovenije. Polhograjsko Grmado so si piparji izbrali za primadono, ki je zapela ódo našemu planinstvu, ko so na njej postavili našo prvo planinsko kočo. Morda je izraz kočja celo nekoliko pretiran, saj je lesejnjačo že zelo hitro preglodal zob časa.

Tudi danes je Grmada privlačen cilj vsej ljubljanski okolici, v resnici pa še dosti širše. Če omenim samo nočni pohod z baklami, ki poteka vsako leto na januarski petek, najbližji polni luni, pa če je sneg ali ne – tema v glavnem vedno je, dokler je ne razsvetli celo

POLETJE 2006

4000+ Štiritisočaki Alp.

04/20 14 875 • 041/ 77 08 23
www.lifetrek.si

LIFETREK
Prava družnina

več kot tisoč bakel (!). Na srečo se polhograjski gamsi pred množicami umaknejo, kasneje pa spet vrnejo, sicer bi bilo med tednom bolj dolgčas. Na srečo to ni Šmarna gora (ki ima prav tako svojo Grmado), ki trpi ne glede na petek ali svétek. Živali pa se, ne ozirajoč se na ortodoksne zaščitnike, na marsikaj navadijo, pa če jim je to všeč ali ne – zaščitnikom namreč.

Vrh Polhograjske Grmade

Andrej Stritar

Na Šmarni gori čisto brez težav živi trop mufolonov, na sosednji Rašici pa trop gamsov, ne da bi stotine obiskovalcev, ki se tam zadržujejo, to sploh opazilo. Še več, mnogi vanje niti ne verjamejo, le vprašajte jih.

Nejevera je pač tipična človeška lastnost, pa naj se vsakodnevno še tako utapljamo v poplavi rumenega tiska. Prav tu v Polhograjskih je bila odkrita tudi kraljeva roža ali po ljudsko rumena jožefica, ker cveti okoli sv. Jožefa (19. marca). Danes je bolj znana po imenu blagajev volčin ali krajše blagajana. Nek kmet je rožo s sosednjega hriba prinesel grofu Blagayu, ki je bil lastnik tiste lepe graščine z Neptunovim vodnjakom, ki krasí Polhov Gradec. Ta jo je kot navdušen botanik poslal v Ljubljano muzejskemu kustosu Freyerju, Freyer pa jo je v grofovo (in svojo) slavo razglasil za neznano in ji dal »odkriteljevo« ime. To je bilo leta

1837. Že leto kasneje se je v Polhovem Gradcu ustavil celo saški kralj Friderik Avgust in si jo ogledal na samem rastišču. Preprostim ljudem se ni dalo dopovedati, da je rastlina strupena, tako kot so strupene vse, ki spadajo v rod volčinov. Mar bi se kralj res ustavljal v tem zakotju in lezel v hrib zaradi neke strupene rože? Bla bla bla ... »Zdravilne« čaje iz nje so si kmetje kuhali, vse dokler jih niso zaradi pretiranega zdravljenja nekaj odnesli na domače pokopališče.

Kraji blagajane

Da je blagajana res lepa in posebna roža, ne gre dvomiti. Že piparji so poskrbeli, da je bila leta 1898 skupaj s planiko zaščitena kot ena od prvih dveh planinskih rož. To je bilo komaj pet let po tem, ko je bilo ustanovljeno Slovensko planinsko društvo, in tako je še danes, vendar rastlina nima več tistega privilegija kot tedaj, ko je še veljalo splošno prepričanje, da je endemit. Svojih pet minut slave je vseeno doživela in še do danes je je nekaj ostalo. Izkazalo se je, da razen v Polhograjskih Dolomitih raste po vsem Balkanu in vse tja do Romunije, posebno veliko rastišč je predvsem na področju Bosne.

Tudi to nam torej pove o tem, s kako nepoznanim (raziskanim) ozemljem smo se Slovenci pozneje povezali.

Zgodovina Grmade je torej zelo pestra. Nam pa ostane le, da jo kdaj pa kdaj obiščemo, poti je na izbiro res dovolj. Večina obiskovalcev najraje opravi vzpon s Katarine nad Ljubljano, ker je najbližji. Verjetno najzanimivejši pristop pa je iz Polhovega Gradca, ki poteka po dolgem in razglednem grebenu. Zaradi pečin, melišč in razglednosti nam kljub skromni višini zvito pusti vtis hoje po visokih gorah. Če bomo prišli s te strani, bomo torej še najbolje spoznali vzpon na »nos« Ludvika XIV. In bolj ko preišlujem, bolj se mi zdi, da bi se njegov znameniti stavek moral pravzaprav glasiti: »Grmada, c' est moi!« (Grmada, to sem jaz!)

Pa bodi dovolj opravljanja, da ne bo še kihnil! ●